

Tévednek, amikor a helyesírási katasztrófáról beszélnek

január 1, 2019

Interjú Hans Brügelmann nyugalmazott brémai pedagógiaprofesszorral / Az interjút készítették: Rafaela von Bredow és Veronika Hackenbroch / Spiegel Online 2013 Juni 27.

A fordító előszava:

Az fenti interjú alanyának neve többször előfordult azokban a beszélgetésekben, amit a Peschel család konyhájában folytattam 2018 december elejei látogatásom alkalmával. Egyszer Falko fordult hozzám, hogy ismerem-e a Brügelmann nevet. Igennel válaszoltam, mert tudtam, hogy Brügelmann Falko egyik mentora volt, és számos dolgot tőle tanult. Most amikor igyekszem Falko Peschel írásai nyomán a demokratikus iskolák számára egy tanulási-tanítási koncepciót kidolgozni, gondoltam, jobban utánanézek Brügelmannak és tanítási-tanulási nézeteinek. Így jutottam az alábbi Spiegel-interjúhoz 2013-ból. A felkészült interjúkészítők megpróbálták bizonyítani, hogy Brügelmann módszere rosszabb, és felelős azért, hogy a német fiatalok nem tudnak helyesen írni. Brügelmann érvekkel kontrázza nézetüket, és kitart mellette, hogy módszere nem rosszabb a szokásos tradicionális írás olvasás tanításnál. Ha ráadásul hozzávesszük, hogy az ő módszere harmonizál azzal az általános progresszív követelménnyel, hogy az oktatásnak önirányítónak és önállóságra nevelőnek kell lennie (hagyni az önállóságot és az irányítást a gyerekeknél), akkor kifejezetten amellet

tehetjük le a voksunkat, hogy érdemes Brügelmann módszerét követni. Hozzátenni még azt érdemes, hogy nem elég, ha csupán ez a módszerünk van. Minden választott módszerünknek meg kell felelni a fenti követelménynek, mert minden ilyen választott módszer hatása erősíti a többi hatását.

Az alsó tagozatban a gyerekek nem kell, hogy hibátlanul tudjanak írni, mondja Hans Brügelmann, Németország egyik befolyásos pedagógusa. A kritikusok ezt a módszert hibáztatják, mondván, hogy szerintük ezért nem tanul meg sok gyerek helyesen írni. Az interjúban Brügelmann megvédi a módszert.

Spiegel: A 80-as 90-es években ön segített új módszereket bevezetni az írás tanításban. Most a gyerekek nem tudnak helyesen írni. Nem érzi bűnösnek magát?

Brügelmann: Egy pillanat! Tévednek, amikor a helyesírási katasztrófáról beszélnek. Hasonló pánikos jelentéseket ismerünk a 19. századtól, szinte minden évben. Az összehasonlító vizsgálatok, melyek a tollbamondás és a fogalmazás írást vetik össze, nem mutatnak semmi tendenciát, ami szerint a helyesírás általában romlott volna.

Spiegel: Ön vitatja a részben katasztrófális vizsgálati eredmények ellenére, hogy a helyesírással évek óta egy romló tendencia létezne?

Brügelmann: Azt mondom, hogy az adatok a helyesírás romlásával kapcsolatban ellentmondásosak. Szerintem a korábbi időkben több ember volt, akinek olvasási-helyesírási problémája volt. Ezt mutatja az aktuális és reprezentatív "leo." vizsgálat.

Spiegel: A "leo." egy vizsgálat, ami a funkcionális analfabetizmust vizsgálja: a "hibás írás" kategóriában a 40-49 évesek már jobban teljesítenek, mint a fiatalok. A vizsgálat különben nem a helyesírási, hanem az olvasási készségeket vizsgálja. Ami viszont kétségtelen, hogy ön Németország egyik

legbefolyásosabb pedagógusa. Hogyan élte meg a saját iskoláit?

Brügelmann: Annak idején az ötvenes hatvanas években világos volt: a tanárnak mindig igaza van. Ez a tanárok általi totális fékek nélküli hatalomgyakorlás volt számomra az az érzelmi impulzus, ami pedagógussá tett, holott eredetileg jogot tanultam. Egy másfajta iskolát szerettem volna.

Spiegel: Ezzel nem volt egyedül a hetvenes években.

Brügelmann: Nem, a 68-as mozgalomban volt egy hatalmas újító energia, amelyben a gyerekek és a felnőttek egyenértékűsége egy fontos szerepet játszott. Először ezt az ENSZ Gyermekjogi nyilatkozata nyomatékosította 1989-ben, amely az iskolákra is kitért.

Spiegel: 1980-tól a brémai egyetem pedagógia professzoraként Ön egy reformpedagógiai irányzat fejlesztésébe fogott bele. Szükség volt erre?

Brügelmann: Igen, akkoriban sokan voltak azzal elfoglalva, hogy módszereket találjanak ki, hogy miként lehet az írás-olvasást a gyerekeknek megtanítani. De közülük csak kevesen tették meg azt, hogy magukat a gyerekek helyébe képzelik és megkérdezzék: Hogyan csináljuk ezt egyáltalán? Akkoriban ez volt a módi: ezen a héten ezt a betűt tanulod, és az Y lesz utoljára, még akkor is, ha téged történetesen Yvonne-nak hívnak. Ha valakinek ez nem tetszett, akkor az a gyerek problémája volt, és nem az iskoláé.

Spiegel: Az ön könyve "Gyerekek úton az írás felé" 1983-ban jelent meg. Ebben leírt reformpedagógiai elképzeléseket, amivel az iskola jobban működne. A könyv bombaként robbant. Hogyan lehetett ez?

Brügelmann: Az idő érett volt rá. Az akkori beszélgetésekben a könyv úgy hatott, mint valami katalizátor. És a példák, amelyek eredményes tanárnőkről szóltak, mutatták, hogy itt nem egyszerűen bolondságokról van szó.

Spiegel: Az ön módszerét az írás és olvasástanulásra "Spracherfahrungansatz/language experience approach" (magyarul talán "saját szavak")-nak nevezte. Hogyan működik ez a gyakorlatban?

Brügelmann: Egyik alapelve az, hogy a gyerekeknek azt mondjuk, hogy arról írjanak, ami érdekli őket. Konkrétan ez így működik: Az első osztályosok kapnak egy hangzó-táblázatot, ahol minden betűhöz egy tárgy van hozzárendelve, ami az illető betűvel kezdődik, mint például a „B”nél Banán. Amikor a gyerekek egy szót kiejtenek, le is írhatják azt, még akkor is, ha az nyelvtanilag nem korrekt. Néha Paradicsom helyett az áll ott, hogy „PDCM”.

Spiegel: És akkor, hogyan lehetne ebben javulni?

Brügelmann: A kezdeti szakaszban nem a helyesírás a döntő. A gyerekek írjanak arról, amit megéltek, saját tapasztalatként, ez a legfontosabb. E közben beleütköznek a helyesírás szabályaiba is, mert olyan szavakat használnak, amit senki nem mutatott nekik.

Spiegel: Jürgen Reichen svájci reformpedagógust számítják az írástanítás ősapjának a hangzó-táblázattal, az úgynevezett szabad írással. Mennyire fontos volt ő önnek?

Brügelmann: Reichen egyfelől számomra erős vonatkozási pont volt, aki bátorított a munkában, ugyanakkor úgy éreztem, hogy bizonyos vonatkozásokban nagyon nehézkes és dogmatikus.

Spiegel: Időközben nem kezdett el kételkedni abban, hogy a módszer valóban alkalmas-e arra, hogy a gyerekek megtanuljanak helyesen írni?

Brügelmann: Nem, mert itt többről van szó, mint helyesírásról. Amiről szó van, az az *önálló* olvasás és írás. Nézze, ha a 80-as években az emberek 98%-a ellenem van, akkor nyilván azt emelem ki, amiben a módszer különbözik attól, mint ami szokásos. Valójában nekem a kezdetekkel ellentétben fontos, hogy a gyerekek korán megismerkedjenek a helyesírással.

Spiegel: Hogyan például?

Brügelmann: Hogy a tanárnő például a gyerek hangzó tabellával leírt szövege alá odaírja, hogy miként néz ki az felnőtt írással. Így a gyerekek össze tudják hasonlítani a kettőt.

Spiegel: Hogy megcsinálják-e, ez persze nagy kérdés. Mikor szembesülnek az ön módszerében a gyerekek a helyesírással?

Brügelmann: Mint mondtam, a kezdetektől. Például akkor, ha írott szavakkal találkoznak, melyek a tanítás során előkerülnek, és természetesen helyesen írják őket, együtt. Szisztematikusan a második osztálytól foglalkoznak ezzel, naponta helyesírás kört tartanak. Szavakat gyűjtenek, szortíroznak, és ahol feladatul kaphatják, hogy egy korábban írt szövegüket vizsgálják felül.

Spiegel: Egy év iskolával azonban a gyerekek még mindig csak a hallásuk alapján írnak. A rosszul írt szavak megerősödnek a fejükben, mondják a kritikusok, és így teljesen hibás elképzelés lesz a fejükben az írásképet illetően.

Brügelmann: Különbséget kell tennünk! A hangzás után konstruált ismeretlenül írt szavak és az, amit gyakorolnak leírt szöveg alapján, teljesen más! Csak ez utóbbi rögződik helyesen, miután többször gyakorolták.

Spiegel: Az elmélet nem stimmelhet, mert a német nyelv nem hangzóhü nyelv! Időközben arra mutatnak vizsgálatok, hogy a gyerekek határozottan jobban tanulják meg a helyesírást, ha kezdettől fogva helyesen kell írniuk.

Brügelmann: Ha a vizsgálatokat alaposan megnézzük látni fogjuk, akkor azt látjuk, hogy az eredmények osztályok és különféle csoportok alapján nagyon különbözőek. Aztán a 4. osztály végére alig van különbség.

Spiegel: Majdnem minden vizsgálat azt mutatja, hogy a második osztály végére világosan kirajzolódik, hogy a Reichen-módszer szerint oktatott gyerekek lemaradásban vannak. Annak az oka pedig, hogy a gyerekek a 4. osztály végére behozzák a hátrányukat, abban is kereshető, hogy az aggodalmas szülők gyakorolnak velük otthon. Sok szülő gondolja, hogy a módszert Németországban tilos lett volna bevezetni, anélkül hogy tudományosan kipróbálták volna.

Brügelmann: Az írásfüzetek sem számítottak akkor? Miért nem panaszkodnak azok a szülők, akik mint gyerekként évtizedeken keresztül a rossz tradicionális oktatás áldozatai voltak?

Spiegel: Nem létezik olyan tudományos felmérés, ami azt mutatná, hogy a Reichen inspirálta módszerek a klasszikus írásfüzet-módszernél jobb lenne.

Brügelmann: Általában nincs ilyen eredmény, valóban, ugyanakkor számos tanár sikeresen alkalmazza az általam ajánlott módszert, mely nem a Reichen módszert jelenti, hiszen azt sokféleképpen gazdagítottam, kiegészítettem. Mindig azt mondtuk: Azon múlik minden, hogy az eredményeink ne legyenek rosszabbak! Ebben az esetben pedig az önálló, önvezérelt tanulás miatt fontos ez nekem, a "saját szavak" (**spracherfahrungsatz – language experience approach LEA**) módszerrel ez nagyon harmóniában van.

Spiegel: A gimnáziumok világosan azzal az igénnyel lépnek fel, hogy a gyerekek az ötödik osztályba úgy jöjjenek, hogy a helyesírást tudják.

Brügelmann: Valójában ez az, amire a gimnáziumok mindig panaszkodnak, hogy a gyerekek mire odakerülnek 10-11 évesen, a helyesírást még nem tudják. Azonban vegyük figyelembe, hogy

az iskolakezdekor a gyerekek fejlettségében megmutatkozó különbség 3-4 év! Világos, hogy ezért őket az elemi iskola után is támogatni kell abban, hogy szívesen és értelemmel megtanuljanak olvasni és írni.

Der Spiegel / 2013. Juni 27.

Fordította: Fóti Péter

Korrigálta: Simon Kata

az eredeti forrás: Interjú Hans Brügelmann nyugalmazott brémai pedagógiaprofesszorral / Az interjút készítették: Rafaela von Bredow és Veronika Hackenbroch / Spiegel Online 2013 Juni 27.

A fordító előszava:

Az fenti interjú alanyának neve többször előfordult azokban a beszélgetésekben, amit a Peschel család konyhájában folytattam 2018 december elejei látogatásom alkalmával. Egyszer Falko fordult hozzám, hogy ismerem-e a Brügelmann nevet. Igennel válaszoltam, mert tudtam, hogy Brügelmann Falko egyik mentora volt, és számos dolgot tőle tanult. Most amikor igyekszem Falko Peschel írásai nyomán a demokratikus iskolák számára egy tanulási-tanítási koncepciót kidolgozni, gondoltam, jobban utánanézek Brügelmannak és tanítási-tanulási nézeteinek. Így jutottam az alábbi Spiegel-interjúhoz 2013-ból. A felkészült interjúkészítők megpróbálták bizonyítani, hogy Brügelmann módszere rosszabb, és felelős azért, hogy a német fiatalok nem tudnak helyesen írni. Brügelmann érvekkel kontrázza nézetüket, és kitart mellette, hogy módszere nem rosszabb a szokásos tradicionális írás olvasás tanításnál. Ha ráadásul hozzávesszük, hogy az ő módszere harmonizál azzal az általános progresszív követelménnyel, hogy az oktatásnak önirányítónak és önállóságra nevelőnek kell lennie (hagyni az önállóságot és az irányítást a gyerekeknél), akkor kifejezetten amellet

tehetjük le a voksunkat, hogy érdemes Brügelmann módszerét követni. Hozzátenni még azt érdemes, hogy nem elég, ha csupán ez a módszerünk van. Minden választott módszerünknek meg kell felelni a fenti követelménynek, mert minden ilyen választott módszer hatása erősíti a többi hatását.

Az alsó tagozatban a gyerekek nem kell, hogy hibátlanul tudjanak írni, mondja Hans Brügelmann, Németország egyik befolyásos pedagógusa. A kritikusok ezt a módszert hibáztatják, mondván, hogy szerintük ezért nem tanul meg sok gyerek helyesen írni. Az interjúban Brügelmann megvédi a módszert.

Spiegel: A 80-as 90-es években ön segített új módszereket bevezetni az írás tanításban. Most a gyerekek nem tudnak helyesen írni. Nem érzi bűnösnek magát?

Brügelmann: Egy pillanat! Tévednek, amikor a helyesírási katasztrófáról beszélnek. Hasonló pánikos jelentéseket ismerünk a 19. századtól, szinte minden évben. Az összehasonlító vizsgálatok, melyek a tollbamondás és a fogalmazás írást vetik össze, nem mutatnak semmi tendenciát, ami szerint a helyesírás általában romlott volna.

Spiegel: Ön vitatja a részben katasztrófális vizsgálati eredmények ellenére, hogy a helyesírással évek óta egy romló tendencia létezne?

Brügelmann: Azt mondom, hogy az adatok a helyesírás romlásával kapcsolatban ellentmondásosak. Szerintem a korábbi időkben több ember volt, akinek olvasási-helyesírási problémája volt. Ezt mutatja az aktuális és reprezentatív "leo." vizsgálat.

Spiegel: A "leo." egy vizsgálat, ami a funkcionális analfabetizmust vizsgálja: a "hibás írás" kategóriában a 40-49 évesek már jobban teljesítenek, mint a fiatalok. A vizsgálat különben nem a helyesírási, hanem az olvasási készségeket vizsgálja. Ami viszont kétségtelen, hogy ön Németország egyik legbefolyásosabb pedagógusa. Hogyan élte meg a saját iskoláit?

Brügelmann: Annak idején az ötvenes hatvanas években világos volt: a tanárnak mindig igaza van. Ez a tanárok általi totális fékek nélküli hatalomgyakorlás volt számomra az az érzelmi impulzus, ami pedagógussá tett, holott eredetileg jogot tanultam. Egy másfajta iskolát szerettem volna.

Spiegel: Ezzel nem volt egyedül a hetvenes években.

Brügelmann: Nem, a 68-as mozgalomban volt egy hatalmas újító energia, amelyben a gyerekek és a felnőttek egyenértékűsége egy fontos szerepet játszott. Először ezt az ENSZ Gyermekjogi nyilatkozata nyomatékosította 1989-ben, amely az iskolákra is kitért.

Spiegel: 1980-tól a brémai egyetem pedagógia professzoraként Ön egy reformpedagógiai irányzat fejlesztésébe fogott bele. Szükség volt erre?

Brügelmann: Igen, akkoriban sokan voltak azzal elfoglalva, hogy módszereket találjanak ki, hogy miként lehet az írás-olvasást a gyerekeknek megtanítani. De közülük csak kevesen tették meg azt, hogy magukat a gyerekek helyébe képzelik és megkérdezzék: Hogyan csináljuk ezt egyáltalán? Akkoriban ez volt a módi: ezen a héten ezt a betűt tanulod, és az Y lesz utoljára, még akkor is, ha téged történetesen Yvonne-nak hívnak. Ha valakinek ez nem tetszett, akkor az a gyerek problémája volt, és nem az iskoláé.

Spiegel: Az ön könyve "Gyerekek úton az írás felé" 1983-ban jelent meg. Ebben leírt reformpedagógiai elképzeléseket, amivel az iskola jobban működne. A könyv bombaként robbant. Hogyan lehetett ez?

Brügelmann: Az idő érett volt rá. Az akkori beszélgetésekben a könyv úgy hatott, mint valami katalizátor. És a példák, amelyek eredményes tanárnőkről szóltak, mutatták, hogy itt nem egyszerűen bolondságokról van szó.

Spiegel: Az ön módszerét az írás és olvasástanulásra "Spracherfahrungansatz/language experience approach" (magyarul talán "saját szavak")-nak nevezte. Hogyan működik ez a gyakorlatban?

Brügelmann: Egyik alapelve az, hogy a gyerekeknek azt mondjuk, hogy arról írjanak, ami érdekli őket. Konkrétan ez így működik: Az első osztályosok kapnak egy hangzó-táblázatot, ahol minden betűhöz egy tárgy van hozzárendelve, ami az illető betűvel kezdődik, mint például a „B”nél Banán. Amikor a gyerekek egy szót kiejtenek, le is írhatják azt, még akkor is, ha az nyelvtanilag nem korrekt. Néha Paradicsom helyett az áll ott, hogy „PDCM”.

Spiegel: És akkor, hogyan lehetne ebben javulni?

Brügelmann: A kezdeti szakaszban nem a helyesírás a döntő. A gyerekek írjanak arról, amit megéltek, saját tapasztalatként, ez a legfontosabb. E közben beleütköznek a helyesírás szabályaiba is, mert olyan szavakat használnak, amit senki nem mutatott nekik.

Spiegel: Jürgen Reichen svájci reformpedagógust számítják az írástanítás ősapjának a hangzó-táblázattal, az úgynevezett szabad írással. Mennyire fontos volt ő önnek?

Brügelmann: Reichen egyfelől számomra erős vonatkozási pont volt, aki bátorított a munkában, ugyanakkor úgy éreztem, hogy bizonyos vonatkozásokban nagyon nehézkes és dogmatikus.

Spiegel: Időközben nem kezdett el kételkedni abban, hogy a módszer valóban alkalmas-e arra, hogy a gyerekek megtanuljanak helyesen írni?

Brügelmann: Nem, mert itt többről van szó, mint helyesírásról. Amiről szó van, az az önálló olvasás és írás. Nézze, ha a 80-as években az emberek 98%-a ellenem van, akkor nyilván azt emelem ki, amiben a módszer különbözik attól, mint ami szokásos. Valójában nekem a kezdetekkel ellentétben fontos, hogy a gyerekek korán megismerkedjenek a helyesírással.

Spiegel: Hogyan például?

Brügelmann: Hogy a tanárnő például a gyerek hangzó tabellával leírt szövege alá odaírja, hogy miként néz ki az felnőtt írással. Így a gyerekek össze tudják hasonlítani a kettőt.

Spiegel: Hogy megcsinálják-e, ez persze nagy kérdés. Mikor szembesülnek az ön módszerében a gyerekek a helyesírással?

Brügelmann: Mint mondtam, a kezdetektől. Például akkor, ha írott szavakkal találkoznak, melyek a tanítás során előkerülnek, és természetesen helyesen írják őket, együtt. Szisztematikusan a második osztálytól foglalkoznak ezzel, naponta helyesírás kört tartanak. Szavakat gyűjtenek, szortíroznak, és ahol feladatul kaphatják, hogy egy korábban írt szövegüket vizsgálják felül.

Spiegel: Egy év iskolával azonban a gyerekek még mindig csak a hallásuk alapján írnak. A rosszul írt szavak megerősödnek a fejükben, mondják a kritikusok, és így teljesen hibás elképzelés lesz a fejükben az írásképet illetően.

Brügelmann: Különbséget kell tennünk! A hangzás után konstruált ismeretlenül írt szavak és az, amit gyakorolnak leírt szöveg alapján, teljesen más! Csak ez utóbbi rögződik helyesen, miután többször gyakorolták.

Spiegel: Az elmélet nem stimmelhet, mert a német nyelv nem hangzóhü nyelv! Időközben arra mutatnak vizsgálatok, hogy a gyerekek határozottan jobban tanulják meg a helyesírást, ha kezdettől fogva helyesen kell írniuk.

Brügelmann: Ha a vizsgálatokat alaposan megnézzük látni fogjuk, akkor azt látjuk, hogy az eredmények osztályok és különféle csoportok alapján nagyon különbözőek. Aztán a 4. osztály végére alig van különbség.

Spiegel: Majdnem minden vizsgálat azt mutatja, hogy a második osztály végére világosan kirajzolódik, hogy a Reichen-módszer szerint oktatott gyerekek lemaradásban vannak. Annak az oka pedig, hogy a gyerekek a 4. osztály végére behozzák a hátrányukat, abban is kereshető, hogy az aggodalmas szülők gyakorolnak velük otthon. Sokszülő gondolja, hogy a módszert Németországban tilos lett volna bevezetni, anélkül hogy tudományosan kipróbálták volna.

Brügelmann: Az írásfüzetek sem számítottak akkor? Miért nem panaszkodnak azok a szülők, akik mint gyerekként évtizedeken keresztül a rossz tradicionális oktatás áldozatai voltak?

Spiegel: Nem létezik olyan tudományos felmérés, ami azt mutatná, hogy a Reichen inspirálta módszerek a klasszikus írásfüzet-módszernél jobb lenne.

Brügelmann: Általában nincs ilyen eredmény, valóban, ugyanakkor számos tanár sikeresen alkalmazza az általam ajánlott módszert, mely nem a Reichen

módszert jelenti, hiszen azt sokféleképpen gazdagítottam, kiegészítettem. Mindig azt mondtuk: Azon múlik minden, hogy az eredményeink ne legyenek rosszabbak! Ebben az esetben pedig az önálló, önvezérelt tanulás miatt fontos ez nekem, a „saját szavak” (**spracherfahrungsatz – language experience approach LEA**) módszerrel ez nagyon harmóniában van.

Spiegel: A gimnáziumok világosan azzal az igénnyel lépnek fel, hogy a gyerekek az ötödik osztályba úgy jöjjenek, hogy a helyesírást tudják.

Brügelmann: Valójában ez az, amire a gimnáziumok mindig panaszkodnak, hogy a gyerekek mire odakerülnek 10-11 évesen, a helyesírást még nem tudják. Azonban vegyük figyelembe, hogy az iskolakezdekskor a gyerekek fejlettségében megmutatkozó különbség 3-4 év! Világos, hogy ezért őket az elemi iskola után is támogatni kell abban, hogy szívesen és értelemmel megtanuljanak olvasni és írni.

Der Spiegel / 2013. Juni 27.

Fordította: Fóti Péter

Korrigálta: Simon Kata

az eredeti forrás:

Kapcsolódó oldalak:

- Falko Peschel: A harzberg-i iskoláról
- Egy iskola Harisnyás Pippinek
- Peter Foti: Comparing Summerhill (A.S Neill) and the Harzberg (F. Peschel) School